ЧАГАНЛЫ ИЗ МОРДОВИИ

В этом году большое татарское село Чаганлы Абдулинского района справляет свое 150-летие. В связи с этим вспомнилась давнишняя интернет-беседа с известным татарским журналистом, проживающим в Мордовии, Иреком Биккининым. Ирек выпускает «Татарскую газету», которая существует и в электронной версии.

Он тогда сказал, что это село в Оренбургской области имеет удивительную историю. И что там проживают потомки переселенцев из мест, которые сейчас входят в нынешнюю территорию Мордовии. Узнав о предстоящем юбилее, Ирек Биккинин прислал кое-какие материалы о Чаганлы, опубликованные еще 1997 году. Обещал обязательно приехать на юбилей села. Вот одна из публикаций:

Чаганлы авылы — туган як тарихының тере мисалы

Безнең Мордовия җирләреннән мишәр халкы бик күп итеп төрле якка сибелгән. 18 гасырда безнең якташларыбыз кубәүләп хәзерге Башкортостан территориясенә урысларның изүеннән качып киткәннәр. Яңа җирләрдә алар башта налоглар түләмәгәннәр, аннан соң да үзләре киткән туган җирләренә караганда азрак түләргә тиеш булганнар. Шулай итеп мишәрләр үз туган җирләреннән кысрыклап чыгарылып яңа җирләргә бәхет эзләргә мәҗбүр булганнар.

Минем туган авылым Татар Тауласыннан үз вакытында ике авыл бүленеп чыга. Шуларның берсен очраклы рәвештә табарга насыйп булды. Казанда 1987 елда чыккан «Риваятьләр һәм легендалар» китабында Оренбург өлкәсендә булган Чаганлы авылы турында укыдым. Ул авылда хәзерге көнгә хәтле Ләмберә өязеннән Таула авылыннан чыгып киткәннәре турында хәтерлиләр. Бу авыл турында Таулада хәзерге көндә беркем дә белми инде. ә Чаганлы халкы арасында хәзер дә Шабаевлар, Рамазановлар, Асановлар күп.

Легенда буенча монда беренче булып Тауладан Шаһбан бабай дүрт улы белән килеп утыра. Соңрак Аюхановлар, Усмановлар килгән.

Бу елның гыйнварендә мин бу авылга Мордовияда чыккан беренче татар китабын җибәргән идем. Тиздән Асанов Варис абыйдан рәхмәтләр белән җавап хаты килде. ә 10 июльдә зур малаем Юнир белән без бу авылга килеп төштек. Варис абыйны эзләп таптык, кунак булдык, аш ашадык, чәй эчтек. Кызганычка каршы, вакытыбыз аз булганлыктан бик күп сөйләшеп-аралашып булмады. Ходай насыйп итсә, киләчәктә без бу авылга тагы барып, кешеләр белән аралашып, күп кенә фотога төшереп, җырларын, такмакларын язып алып китәрбез.

Бу авыл хәзерге Татарстан, Башкортостан һәм Оренбург өлкәсенең чикләре кушылган җирдә урнашкан. Ык елгасының сул ягында булган Чаганлы Оренбург өлкәсенеке санала, ә шул ук елганың уң ягы Башкортостан инде. Җирләре матур, авыллары бай түгел, ярлырак диеп әйтсәң дә чын булыр. Бу мишәр авылына татарлар, башкортлар әз-мәз генә урнашып, сөйләмнәре дә Таула сөйләменнән ерагайган. әмма кубесенең йөзләре, чырай сызыклары безнең Таула халкына бик тә ошаган. Авылдан күп кешеләр Уфага, Мәскәүгә, Ленинградка һәм башка шәһәрләргә чыкканнар.

ә икенче бездән аерылган авылыбыз Таулада Яңы кыр исеме белән билгеле. әмма хәзер аның кайдалыгын кем дә белми. Картлар сөйләве белән, ул авылга җитәр өчен Оренбургны узып тагы көньякка күпмедер барырга кирәк икән. Минем Билял бабаем белән Сабира әбием 20-елларда анда күпмедер торып кире Таулага кайтканнар. Ничек тә булса бу авылны да эзләп табалса идек. Бу авылга Пунят авылыннан да күчүчеләр булган икән. әгәр дә кем шул Яңа Кыр авылы турында ни булса белсә, безгә редакцияга яки миңа өйгә Аксюн авылына язуыгызны үтенәм.

Ирек БИККИНИН
(Татар газетасы, №2, 12.09.1997, 4 бит).

История хранит в себе много тайн. Но мы как-то перестали интересоваться ею. К примеру, село Старомукменево (Иске Мәүмин авылы) в народе называют Тамян. Говорят, по названию медресе, которое существовало в этом селе. Так или нет — кто скажет и докажет? А историю знать надо.

Фарит НУГУМАНОВ.

Имя малой родины

В прошлом номере газеты мы объявили акцию «Имя малой Родины», чтобы рассказать о людях, которые вносят вклад в развитие Оренбургского края. О тех, кто, проживая за пределами Оренбуржья, своим трудом, научными открытиями, служением Отчизне и искусству превозносит имя малой Родины.

И вот начали поступать от наших читателей первые имена.

— БАЙБЕКОВ Галиулла Абдрахманович — заслуженный агроном Российской Федерации, кавалер ордена Ленина. Галиулла Абдрахманович в свое время превратил отстающий колхоз в один из лучших хозяйств области и России. Ордена Трудового Красного Знамени колхоз имени Коминтерна Асекеевского района тогда гремел на всю страну. Г.А.Байбеков, несмотря на пенсионный возраст, и сейчас активно участвует в общественной жизни района.

Ждем новые имена от читателей.

ТУГАН ЯК — газета твоего родного края

Впервые открыта подписка на новую татарскую культурно-просветительскую газету северо-запада Оренбургской области «Туган як. Родной край».

Газета распространяется в Асекеевском, Бугурусланском, Абдулинском, Северном, Матвеевском и Пономаревском районах. Материалы публикуются на татарском и русском языках.

Концепция редакции — издание народной газеты, отвечающей пожеланиям жителей малых городов и сел.

Подписной индекс 53167. Оформить подписку можно в любом почтовом отделении или у почтальонов. Лучшие почтальоны будут поощрены материально. Цена на полугодие не превышает 75 рублей.

Справки по телефону редакции: 8(35351) 2-22-81 или 8-9058-429-140

Яшәсен туган як күңелләрдә һәр чак,
Юлларын яктырткан нур булып.
Резеда Валиева.

ТУГАН ЯК
РОДНОЙ КРАЙ

ГАЗЕТА СЕВЕРО-ЗАПАДА ОРЕНБУРГСКОЙ ОБЛАСТИ № 4 (7) АПРЕЛЬ 2009

НОВОСТИ ТАТАРСКОГО МИРА

Расширенное заседание Совета ТНКА

22 апреля в селе Асекеево, в Доме культуры состоялось расширенное заседание Совета татарской национально-культурной автономии района. На нем, с обширным отчетным докладом о проделанной работе, о проблемах и задачах ТНКА, выступил председатель Совета Ильдус Давлятов. В обсуждении доклада приняли участие члены Советы ТНКА, педагоги и работники культуры.

В работе Совета приняли участие и выступили: глава администрации Асекеевского района Николай Макаров; заслуженный деятель искусств Татарстана, поэтесса Резеда Валиева. Тезисы доклада И. Давлятова публикуются на второй странице газеты.

Подворью быть

В скором времени, в Оренбурге, в «Национальной деревне» откроется татарское подворье. Постройки, внутреннее убранство будет рассказывать о быте татарского народа, традициях и культуре.

Правовой нигилизм наносит вред национальным интересам народа

Заявление бюро Исполкома Всемирного конгресса татар

В последнее время в средствах массовой информация появились сообщения о создании так называемого татарского правительства в изгнании. Абсурдность возникшей ситуации очень точно отражает крылатое выражение «благими намерениями вымощена дорога в ад». Дело в том, что создание такого правительства означает фактическое отрицание существующей государственности татарского народа в лице Республики Татарстан. При всех издержках становления государственности Татарстана на последних двух десятилетий, необходимо признать один непреложный факт: сегодня невозможно представить друг без друга татарский мир и Татарстан. Это огромное достижение национальной общественности и народа Татарстана. Мы гордимся, что свой достойный вклад в дело консолидации татарского мира и Татарстана вносит Международный союз общественных объединений «Всемирный конгресс татар». Будучи зарегистрированным в Министерстве юстиции РФ, он действует на основе Устава, руководствуясь конституционными положениями, законодательством РФ и РТ, нормами международного права.

Мин татарча сөйләшәм

В рамках акции «Мин татарча сөйләшәм!» («Я говорю по-татарски!»), которая проходит сейчас в Татарстане, лидеры татарской молодежи планирует выступить с законодательной инициативой предания татарскому языку второго государственного в России. Как сообщил info-islam.ru председатель Бюро Всемирного форума татарской молодежи Руслан Айсин, сейчас идет сбор подписей по всей России под обращением, предлагающим официально признать татарский язык вторым государственным языком в России. Как отметил Руслан Айсин в рамках акции «Мин татарча сөйләшәм!», решено принять программу под названием «Татарский язык — язык мира и матери». Данная программа нацелена на то, чтобы повысить статус татарского языка на федеральном уровне.

(С интернет ресурса Всемирного Конгресса татар)

ЯҢАЛЫКЛАР

Җыр яңгырый, моң яңгырый

Милләт язмышы, мәхәббәт дөньясы, халык моңы аша буыннан буынга сакланып килгән олы мирас.

Бөек Тукаебыз васыять итеп калдырган:

— Халык җырларының шулай җәүһәр вә яхутлардан да кыйммәтле бернәрсә булганы өчен да аларга әһәмият бирергә кирәк. Аларны югалтмаска иҗтиһат итәргә кирәк, — диган сүзләр бүген дә бик заманча яңгырыйлар.

Бу изге бурычны беренче хаплыкара яшь башкаручылар телевизион конкурсы Татарстан мәдәният министрлыгы, Бөтендөнья татар когрессы, Яңа Гасыр телерадиокомпаниясе оештырган фестиваль белән үтәде дип әйтсәк була.

Конкурсның комиссия әгъзалары ярты ел буенча яшь җырчыларны төрле төбәкләрдә сибелеп яшәүче татар халкы арасыннан сайлады. Сайлау 3 тур аша үткәрелде. Өч моңгә якын җырчыларны тыңлап комиссия гала-концертка 20 — җырчыны үткәрде.

Шулар арасында Оренбург өлкәсеннән безнең Виолетта Валишина 3 турдада җиңүче булып Муса Җәлил исемендәге опера балет театры сәхнәсендә 4 апрельдә "Ай йолдызым" җырын җырлады. Бу концертта яшь башкаручылар белән бер сәхнәдә халкыбызның танылган җырчылары да чыгыш ясадылар: Маскаудан — Алсу Сафина, Казаннан — Мингол Галиев, Салават Фәтхетдинов.

Безнең Әсәкәй йолдызын Казан тамашачысы яратып алкышлады. Виолетта татар халык җырларын оста башкарганы өчен махсус диплома, конкурсның көмеш бүләгенә лаек булды һәм тагын чәчәк бәйләме белән кыйммәтле бүләк алды.

Киләчәкто без аңа мон дарьясы сәсмавын теләп калабыз.

Гүзәл Калимуллина, Әсәкәй район мәдәният йорты сәнгать җитәкчесе.

Бөек Тукай аенда очра...

"Бердәмлек" ассоциясенең беренче "карлыгачы" булып халкыбызның мәңгелек нуры булган Тукаебыз әсәрләреннән торган төбәкара конкурс Гали авылы Самара өлкәсендә булды.

Конкурс номинацияләре: нәфис сүз, рәсем, җыр, бөек шагыйребез тормышына багышлаган сочинение.

Самара өлкәсе авыллары һәм безнең Әсәкәй районы Яңа Солтангол һәм Тамьян авылларыннан балалар катнашты.